

Fons Stoelinga

WAAR STAAT INDIA?

LAND IN BEWEGING



Inhoud

Inleiding	7
DEEL I – EEN NIEUWE KIJK OP EEN OUD LAND	13
1. India opnieuw ontdekken	15
2. Land van de grote getallen	34
3. Indiërs, what makes them tick?	93
4. De familie in transitie	126
DEEL II – DE WORTELS EN DE VRUCHTEN	139
5. Geschiedenis van een ‘unieke’ beschaving	141
6. Onafhankelijkheid en splitsing van India	179
7. Het moderne India ontwaakt	209
8. Een opkomende wereldmacht	237
DEEL III – NEDERLAND EN DE RELATIE MET INDIA	257
9. Premier Rutte op bezoek	259
10. Wat Nederland en India voor elkaar kunnen betekenen	268
Epiloog	283
Bronnen en suggesties voor verder lezen	287

Inleiding

Een aantal jaren geleden werd ik tijdens een Nederlandse handelsexpositie in Bangalore, het Silicon Valley van India, geïnterviewd voor Radio 1. De interviewster vroeg hoe het toch kwam dat we in Nederland wel weten wat China aan ons verkoopt, maar dat niemand doorheeft wat er allemaal uit India komt. Ik had het antwoord al op mijn lippen. China heeft gedurende vele jaren de productie van consumptiegoederen van het Westen overgenomen: koelkasten, televisies, mobieltjes. Op menig apparaat staat ‘Made in China’.

Maar India? Dat land is op een heel andere manier hier alom aanwezig. Eén voorbeeld. Nederland is jaarlijks miljarden euro’s kwijt aan de vele files op de wegen. Met matrixborden boven de snelweg wordt geprobeerd de verkeersstromen te managen en daarmee files te voorkomen. Per rijstrook wordt een maximumsnelheid aangegeven, die voortdurend wordt aangepast aan de verkeerssituatie. Maar hoe gebeurt dat concreet? Welnu, in Trivandrum, de hoofdstad van de deelstaat Kerala in het uiterste puntje van India, een ‘kleine’ stad met een miljoen inwoners, ligt een ‘Technopark’ met IT- en hightechbedrijven. Het van oorsprong Nederlandse bedrijf ‘ARS Traffic and Transport Technology’ heeft er een onderdeel gevestigd.

Ik heb er in mijn tijd als ambassadeur een bezoek gebracht. De bedrijfsleider van ARS bracht ons naar een

zaal die leek op de control room van NASA bij een maanlanding. Er zaten zo'n tweehonderd jonge ingenieurs met een gemiddelde leeftijd van tweeëntwintig jaar druk op hun tablets te rekenen, terwijl ze voortdurend naar een groot scherm keken. Tot mijn verbazing toonden die schermen delen van de rijksweg Assen-Groningen of Delft-Rijswijk. De bedrijfsleider vertelde trots dat in heel Nederland op al die matrixportalen hun camera's staan gemonteerd. De jonge ingenieurs hebben algoritmen ontwikkeld waarmee computers aan de hand van de camerabeelden berekenen hoe snel de Nederlander over zijn rijksweg mag zoeven.

Voor mij werd dit beeld symbolisch voor het nieuwe India: jonge, gemotiveerde en goed opgeleide ingenieurs die software ontwikkelen en data bewerken waarmee onze samenleving en economie draaiend worden gehouden. India speelt een grote rol in ons leven, en die rol wordt ook steeds groter, maar het werk speelt zich achter de schermen af en is onzichtbaar. India staat bij ons niet op de radar.

En dat terwijl het land qua bevolking het grootste ter wereld is en in 2030 de derde grootste economie zal hebben. Niet minder belangrijk daarbij is dat India deel uitmaakt van de vrije wereld. Het heeft een democratie, vrije verkiezingen, een onafhankelijke rechterlijke macht en een vrije pers. Er zijn in Azië nog maar weinig echt vrije landen. Tegelijkertijd neemt de economische en vooral ook militaire macht van China duidelijk toe. Hoe bestaat het eigenlijk dat wij zo blind zijn voor India?

Vierhonderd jaar geleden werd Columbus aangetrok-

ken door de rijkdom en mystiek van het toenmalige India. Zijn zoektocht bracht hem echter niet in India, maar per abuis in Amerika, waar hij de inwoners Indianen noemde. De Hollanders kozen later wél de juiste weg: om Kaap de Goede Hoop heen naar het Verre Oosten. Wij moeten nu India opnieuw ontdekken, en net als toen, kan Nederland daarbij voorop lopen.

Wie de moeite neemt om meer over India te weten te komen, staat een beloning te wachten. Je ontmoet een land waar de energie en het optimisme vanaf spatten. Waar 16 procent van de wereldbevolking woont, van wie ook nog eens 50 procent vijftwintig jaar of jonger is. Waar er per maand netto vijf miljoen simkaarten bijkomen en het aantal passagiers op binnenlandse vluchten nu met 4 procent per jaar toeneemt.

Maar er zijn twee India's. Het een lijkt op Dubai: welvaart, vooruitgang, de moderne wereld. Het andere lijkt op Niger: armoede, krotten en ondervoede kinderen. Dubai en Niger liggen op de wereldkaart vijfduizend kilometer van elkaar. In India wonen de middenklasse en de straatarmen letterlijk bij elkaar om de hoek.

Een land van anderhalf miljard mensen, van wie de helft nog in armoede leeft, met vijf wereldgodsdiensten binnen zijn grenzen, tientallen talen en een heel scala aan huidskleuren. Om zo'n land op vreedzame wijze naar een toekomst van meer welvaart en vooral een beter verdeelde welvaart te leiden, is al een enorme opgave. Tel daarbij op dat je in het democratische India niet – zoals in China – zomaar even een atoomcentrale neerzet om aan de energiebehoefte te voldoen. En besef ook dat

India over tientallen eeuwen, tot op de dag van vandaag, zelden voor overlast voor andere landen heeft gezorgd. Hoeveel landen kunnen dat zeggen?

In 2012 kwam de post van ambassadeur van Nederland in India vrij. Op dat moment had ik nog die functie in Rome, een droomstad om te wonen en werken. Toch maakte ik er de reguliere vier jaar niet vol. India trok aan mij als een geweldige magneet. De kans greep ik met beide handen aan.

Ik heb het grootste deel van mijn leven in de diplomatieke dienst gewerkt, en op mijn wensenlijst stonden altijd nog de grote, opkomende economieën: Brazilië, Rusland, India en China, de zogenaamde BRIC-landen (of tegenwoordig ook wel BRICS, met Zuid-Afrika erbij). De Indiase economie was in 2012 weliswaar de minst presterende van dat rijtje, maar het kan verkeren: daar is sindsdien behoorlijk verandering in gekomen. Het werd dan ook een bijna onbeschrijflijk interessante ervaring. Samen met mijn gezin bleef ik uiteindelijk geen vier jaar in New Delhi, maar zes. Daarmee was het onze langste, en ook laatste, periode voor de Nederlandse diplomatie.

Al die tijd bespeurde ik in Nederland een enorm gebrek aan kennis over India, en nog steeds. Ik besloot dan ook mijn ervaringen te delen in dit boek.

Ik hoop daarmee in elk geval het gat te vullen waar ik zelf in viel toen ik mij op mijn plaatsing in New Delhi wilde voorbereiden. Toen, in 2012, was er geen boek in het Nederlands te vinden dat mij kon helpen om de vijfduizend jaar oude geschiedenis, de cultuur, de religie en

de hedendaagse samenleving van India te doorgronden. Als het in Nederland over onze kansen en uitdagingen in Azië ging, dan ging het over China. En dat terwijl India in menig opzicht dichterbij ons staat; zeker in termen van democratie of rechtstaat, maar ook in termen van handel en de belangen daarvan voor Nederland.

Wie zes jaar in een vreemd land gaat werken, heeft er baat bij om de lokale taal te leren. Dat geldt zeker voor een ambassadeur, die in feite functioneert als lobbyist voor alle belangen uit zijn eigen land. Het kapitaal van een lobbyist is zijn of haar contactuele netwerk. In Italië had ik al gemerkt hoe mijn effectiviteit bij het lobbyen evenredig toenam met mijn betere beheersing van het Italiaans. In India spreekt weliswaar bijna iedereen die voor Nederland relevant is de Engelse taal, dus voor het dagelijks contact hoef je de lokale taal, het Hindi, niet te kennen. Toch geldt ook in India dat de contacten meer diepgang krijgen als je in het Hindi kunt communiceren, zelfs als je dat maar matig beheerst. Ik heb die taal dus proberen te leren. Niet alleen heeft het mij in mijn werk geholpen, maar ik heb ook binnen India en de Indiase bevolking trends, eigenschappen en karaktertrekken kunnen ontdekken die anders misschien voor mij verborgen waren gebleven. Ook die wil ik graag in dit boek delen.

Wie zes jaar in het buitenland vertoeft, krijgt een grote afstand tot het leven en werken in eigen land. De dagelijkse informatiestromen die – steeds vaker in de vorm van hypes – het denken in onze maatschappij beïnvloeden en bepalen, gingen grotendeels aan mij voorbij.

Zoals geschiedschrijvers op grote tijdsafstand de trends en ontwikkelingen in het verleden beter kunnen zien, zo ben ik ervan overtuigd dat je beter kunt duiden waarom zaken bij ons in het Westen gaan zoals ze gaan, juist als je daar zelf niet woont. Die afstand opende mijn ogen voor de cultuurverschillen tussen Nederland en India.

Maar het scherpte ook mijn blik voor de reusachtige en vaak overdonderende variatie die India heeft te bieden. In Nederland zijn we bang voor grote verschillen, de eenvormigheid is enorm. In India heersen de grote getallen, ook als het om uiteenlopende levensstijlen en tradities gaat. Het land staat met één been in het verleden, terwijl het met het andere in een aantal opzichten juist op ons vooruit loopt. Het land is eigenlijk een heel continent, met achtentwintig talen, zes godsdiensten, diverse rassen en een verdeling in kasten, een land ook met de meeste armen en rijken op aarde.

Dit is een boek over India, maar het behandelt ook bredere trends en ontwikkelingen die maken dat India voor ons in het Westen, en in Nederland in het bijzonder, een belangrijke speler zal worden. Ik nodig u uit om het voorheen onzichtbare India weer te gaan zien.

DEEL I

Een nieuwe kijk op een oud land

1. India opnieuw ontdekken

In 2023 is India qua bevolkingsaantal China voorbijgestreefd. Op dit moment zijn er meer dan 1,45 miljard Indiërs; bovendien zal India in 2030 de derde economische macht in de wereld zijn. Nu is het nog de vijfde.

Eerst een paar nuchtere feiten. De bevolking van India is extreem jong. De helft is vijftientig jaar of jonger. De gemiddelde leeftijd is 29 jaar (in China is dat 38, in Japan 47, in Nederland 43). Daarbij zijn de Indiërs *hyperconnected*. Er zijn in het land 1,2 miljard mobieltjes, waarvan het grootste deel 'smart'. Ook van een bedelaar bij het stoplicht kan ineens zijn mobiel afgaan. Er komen elke maand netto 5 miljoen simkaarten bij. Indiërs hebben bovendien algebra, wiskunde in hun DNA. Ze zijn goed in schaken, accountancy en iedereen wil ingenieur worden. Elk jaar lukt dat een half miljoen studenten. Omdat opgeleide Indiërs – in tegenstelling tot Chinezen en Japanners – goed Engels spreken en die bèta-factor in hun bloed hebben, heeft India een goede kans zijn positie van de *data hub* en softwareleverancier van de wereld verder uit te bouwen.

Maar het belangrijkste is dat India, net als ons land, deel uitmaakt van de vrije wereld. Verkiezingen voor meer dan negenhonderd miljoen kiesgerechtigden worden er zonder problemen en zonder klachten achteraf georganiseerd. En elektronisch, met verzegelde harde schijven die soms met olifanten en kamelen worden